

Vernieuwde visie Vlaams stedenbeleid

Verslag Stadslabo economie – 28 februari 2019 – Hangar K (Kortrijk)

Op 28 februari 2019 waren we met zo'n 20 deelnemers te gast in Hangar K in Kortrijk voor het stadslabo rond economie. Het doel van het stadslabo was het scherpstellen van de stedelijke agenda op het vlak van economie. Ook vroegen we ons af hoe het Vlaamse stedenbeleid daarin een hefboom kan zijn?

Presentatie economie door Bart Van Herck (Idea Consult)

In een boeiende presentatie sprak schepen Wout Maddens over zijn visie op stadsontwikkeling, de rol van economische ontwikkeling in de Kortrijkse regio en het hoe en waarom van de cocreatiehub Hangar K.

Na een korte introductie tot het traject vernieuwde visie stedenbeleid presenteerde Bart Van Herck (Idea Consult) zijn perspectief op de stedelijke agenda rond economie.

Bart startte zijn presentatie met een de introductie van het begrip 'shared value' en de vertaling ervan naar steden en regio's. Hierbij staat 'shared value' voor het mobiliseren van de stedelijke innovatiekracht bij burgers, bedrijven, middenveld, kennisinstellingen en overheid, in functie van tegelijk economische en maatschappelijke meerwaarde. Hij illustreerde dit aan de hand van het Citylab2800 in Mechelen en de Abattoir in Anderlecht dat het concept op een goede manier in de praktijk brengen.

Vijf vormen van disconnectie

Op vandaag zien we die 'shared value' nog onvoldoende in onze stedelijke economie. Bart stelde dat de stedelijke economie vandaag op verschillende manieren niet verbonden is met haar veranderende omgeving. Bart besprak vijf vormen van disconnectie:¹

- ▶ **Disconnectie met het natuurlijk ecosysteem.** We hebben het dan o.a. over de uitputting van hulpbronnen, de vermindering van de biodiversiteit en de opwarming van de aarde. Tijdens een warme zomernacht, is het in het centrum van Gent 8°C warmer dan buiten de stad. Dit hitte-eilandeffect brengt behoorlijke gezondheidsrisico's mee voor baby's, zieken en ouderen mensen;
- ▶ **Disconnectie met de persoonlijke levenskwaliteit,** af te leiden uit een toename van fenomenen als stress, burn out, depressie en vragen naar zingeving;
- ▶ **Disconnectie met digitalisering en technologie.** Er is een belangrijke verschuiving aan de gang van jobs, naar steeds hogere kwalificatie. Dat stelt vanzelfsprekend vragen naar het tewerkstellen van langer geschoolden in de toekomst;
- ▶ **Sociale (on)gelijkheid.** Op mondiaal vlak bezit de rijkste 1% evenveel als de 99% andere samen. In Vlaanderen blijft de inkomstongelijkheid in gemiddelde termen beperkt, al zien we in steden als Brussel wel zeer grote verschillen. Bijzonder aandacht is nodig voor mensen van andere herkomst. Waar de werkloosheid voor autochtone Vlamingen 4,2% bedraagt, is dat voor personen van andere herkomst 22%. In steden als Genk of Antwerpen vertegenwoordigen zij ondertussen meer dan de helft van de bevolking.

¹ Vanuit eenzelfde benadering herkennen de professoren Wyane Visser en Ervin Laszlo in The Chaos point 'Five forces of fragmentation'.

- ▶ **Maatschappelijke organisatie.** Klassieke kanalen (het sociaal overleg) en organisaties verliezen terrein ten voordele van de deel- en peer-to-peer economie (Uber, Airbnb, lokale initiatieven), alternatieve munten komen op en nieuwe businessmodellen gebouwd op sociale media.

We beschrijven de disconnecties hierboven in negatieve zin, maar de meeste disconnecties hebben ook een positieve zijde. In dat geval zijn het kansen die we sterker kunnen aangrijpen. Op vlak van persoonlijke levenskwaliteit spreken we bijvoorbeeld over de meerwaarden van een meer flexibele werkorganisatie, tijds- en plaatsafhankelijk. Vooral in een verhoogde toepassing van nieuwe technologieën schuilt een enorme economische hefboom.

De stedelijke agenda voor de toekomst: terug connectie maken

De stedelijke agenda voor de komende jaren vertaalt zich in volgende simultane ambities:

1. Ondernemerschap en innovatie ondersteunen
2. Maatschappelijke connectie vernieuwen
3. Vanuit een aangepast omgevingsbeleid en governancemodel.

De shared value-gedachte nodigt uit voor een nieuwe synthese, voor een betere verbinding tussen economische en maatschappelijke doelstellingen. Een stedelijk economisch beleid richt zich dan op ondernemerschap en innovatie dat tegelijk bijdraagt tot:

- ▶ Een hergebruik van materiaal- en energiestromen (**Circulair**)
- ▶ Een maximaal gebruik van de mogelijkheden van technologie (**Slim**)
- ▶ Sociale inclusie (**Inclusief**);
- ▶ Nieuwe organisatievormen (**Wendbaar**);
- ▶ Persoonlijke levenskwaliteit (**Werkbaar**).

Deze verbinding noodzaakt ook een aangepast omgevingsbeleid en governancemodel

Het ruimtelijk instrumentarium is niet aangepast op een (mogelijke) industriële omslag die zijn impact heeft op het ruimtebeslag. Meer nog: het ruimtelijk kader staat vaak dwars op de economische noodzaak en er is nood aan een groter kader om de transformatie van de economische ruimtes in steden naar andere functies in goede banen te leiden.

Aangepast omgevingsbeleid:

- ▶ Flexibiliteit organiseren op vlak van planning en stedenbouw ('the portable factory')
- ▶ Meer verwevenheid: maakindustrie in de stad (kansen voor laaggeschoolden)
- ▶ Faciliteren van ruimtelijke polen en clusters
- ▶ Concentratie van detailhandel in kernwinkel- (en belevings)gebieden
- ▶ Stedelijke distributie herdenken
- ▶ Lokale energienetwerken
- ▶ ...

Aangepast governancemodel:

- ▶ Stedelijke innovatiecapaciteit aanspreken
- ▶ Burgers en organisaties/bedrijven
- ▶ Right to challenge
- ▶ Business Improvement districts, bedrijfsinvesteringszones
- ▶ Quadruple helix

Reactie vanuit de deelnemers op de presentatie

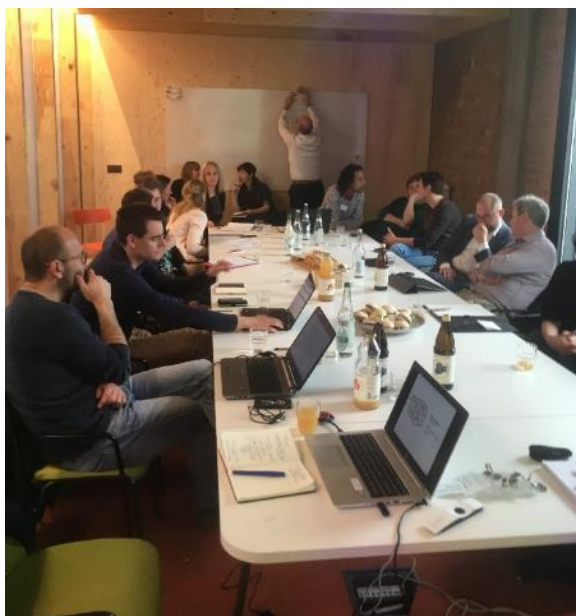
Aansluitend werd gevraagd om een aantal belangrijke trends en evoluties aan te geven door alle sectoren heen en hun impact op de stedelijke economie:

Evoluties doorheen sectoren:

- ▶ digitalisering (robotisering, ...)
- ▶ circulaire
- ▶ nieuwe materialen
- ▶ glocalisering
- ▶ demografisch
- ▶ van maak- naar kennisgedreven economie:
 - skills/kennis: gerichtere arbeidsmarkt / job mismatch (ook met mobiliteit te maken)
 - diversiteit gaan benutten, wat met laaggeschoolden?
 - arbeidsorganisatie ziet er anders uit

Impact op:

- ▶ industrie 4.0
- ▶ bouwsector (productie/materialen)
- ▶ logistiek (slim → impact op tewerkstelling)
- ▶ retail (r)evolutie
- ▶ zorgeconomie
- ▶ mobiliteit: korte keten op heel wat sectoren
- ▶ “nieuwe business modellen”: experiment (commons, cooperatief), monopolisering (beslissingcentra verdwijnen vb. retail)

Tijdens de plenaire discussie over wat we willen neerzetten als beleid rond 'economie' werden een aantal reacties gegeven op het voorstel tot stedelijke agenda: welke hefboomen zijn beschikbaar voor de stedelijke economie?

- ▶ Verhouding stad-rand
 - Beperkte ruimte beschikbaar (op bedrijventerreinen) buiten de stad: verweving nodig in de steden. Maar aantal zaken zijn niet te verweven en aantal gemeenten niet bereid om ze aan te nemen (BRV: luik economie is niet meest uitgewerkte).
- ▶ Heel wat opportuniteiten, maar kost veel tijd & geld
 - Hoe realistisch is stadsregio?
 - Welke bereidheid is er voor stedenbeleid?
 - Hoe ver wil men met stedelijkheid gaan?
- ▶ Samenwerken (verwijzend naar model)
 - Nog niet de juiste methodiek
 - Binnen de diensten van de stad
 - Met andere organisaties
 - Welke samenwerkingen ga je aan?
 - Hoe zorg je dat je niet verdrinkt in samenwerkingsverbanden?
 - Hoe verhoudt dit schema zich tot de bezorgdheid van het klimaat
- ▶ Steden zijn concurrenten van elkaar, maar niettemin wordt er op sommige vlakken al samengewerkt.
- ▶ Waarover moet het gaan?
 - "wij willen meer in functie van doelstellingen gaan werken ipv sectoren"
 - in realiteit:
 - economie en logica van bedrijven is anders
 - Vb. Ford site → waar zit uw stedelijk innovatiepotentieel?
 - niet de enige bril die we zullen moeten gebruiken/niet te voluntaristisch mee omgaan
 - samenwerking ↔ economie (harde economische logica)
 - Waar vindt je elkaar?
 - Gebonden: "prijs" is een element dat we niet kunnen sturen
 - Gebonden: stad afhankelijk van omgevingsbeleid
- ▶ Als signaal, nog meer nood aan coherent beleid
 - Vanuit Vlaanderen/vanuit steden: "leading by example"
 - Vb. positionering van ziekenhuizen buiten de stad, ...
- ▶ Natuurlijk wel aantal hefboomen, via ondersteunen voorlopers en gewenste ontwikkelingen
 - Vb. stedelijke distributie hub + flankerend beleid
 - Vb. Brussel interessante case
 - Samenspel met Vlaanderen en de regio
 - Huidig duurzaamheidsbeleid/mobiliteitsbeleid
 - huidig model is gebaseerd op pragmatiek → zijn we daar tevreden mee? (in toenemende mate externe kosten meenemen?)
- ▶ Cultureel verhaal
 - Hoe stedelijk willen we zijn? (Verschillende kritische factoren missen we)
 - Soms te grote stappen sprongen maken; onderschatten een aantal krachten (ambtelijk, publiek, ...)
 - Twijfelende overheid zorgt voor twijfelende ondernemer → consequent handelen → juridisch kader moet ook mee gaan
 - Goed inschatten van de evoluties: van bovenaf en van beneden
 - "kleinstedelijke context" + "overlapping" (bij uitstek op dit domein, moeilijkheden)

- Wat versta je onder stedelijk beleid?
 - Vb. keuzes haven van Gent op de brede stadsregio.
 - Vb. keuzes BRV → stedelijk beleid?
- ▶ Ondernemers → meer op zoek naar lokale overheid → lokaal ecosysteem kan je maken
 - Vb. detailhandel goed voorbeeld stad + randgemeenten

Na de pauze was er ruimte voor een discussie over deze thema's in twee groepen.

Inschrijvingen voor het Stadslabo economisch weerbare stad (28.02.2019, Kortrijk)

Stijn	Anthoons	Stad Mechelen
Klaas	Ballegeer	Stad Gent - dienst Werk
Lien	Beck	Stad Hasselt
liesbeth	bultinck	Stad Gent
Machteld	Claerhout	Stad Kortrijk
Sarah	De Boeck	Vrije Universiteit Brussel
Griet	De Cort	Stad Aalst
Sara	De Greve	AG Stadsvernieuwing Oostende
Els	De Mol	Stad Gent
Filip	De Rynck	Universiteit Gent
Gert	De Smedt	VLAIO
Barbara	Govaert	Stad Gent
Valerie	Hellebuck	Leiedal
Geert	Hillaert	Stad Kortrijk
Steven	Hoornaert	Intercommunale Leiedal
An	Jamers	Stad Hasselt
Woud	Maddens	Stad Kortrijk
Raf	Mandervelt	Stad Gent
Matthieu	Marisse	Voka - Kamer van Koophandel West-Vlaanderen
Tanja	Mattheus	Stad Herentals
Bart	Palmaers	VVSG
Caroline	Ryckeboer	ABB
Daphne	Storms	Oh! Mechelen/stad Mechelen
Yoleen	Van Camp	Stad Herentals
Maud	Van Coillie	Economisch Huis Oostende
Bart	Van Herck	IDEA Consult
Stijn	Van Wolputte	Stedenbeleid Vlaanderen
Marc	Vanderbiesen	ABB
Stijn	Vannieuwenborg	Leiedal
Ties	Vanthillo	IDEA Consult